

УДК: 631.11 058:633/636.003/3

*М.О. Поляруш, кандидат економічних наук, доцент,
Е.Є. Кульчицький, в. о. доцента ПДАТУ*

РОЗВИТОК МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Зроблено аналіз розвитку молочного скотарства в сучасних умовах господарювання. Виявлено основні проблеми і розроблено шляхи їх подолання.

Ключові слова: *сільськогосподарські підприємства, виробництво, тваринництво, скотарство, молочне скотарство, молочна галузь, економічна ефективність, рентабельність.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Молочне скотарство – це одна з важливих галузей аграрного виробництва. Правильне ведення його значно підвищує ефективність господарств. Сьогодні молочна галузь є чи не основним джерелом доходів для багатьох господарств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемам розвитку та функціонування тваринницької галузі, і зокрема молочного скотарства, присв'ячені наукові дослідження таких вчених як Андрійчук В.Г., Баланюк І.Ф., Березівський П.С., Бойко В.І., Дикун А., Ільчук М.М., Малік М.Й., Мельник Ю.Ф., Месель-Веселяк В.Я., Пастернак Н., Саблук П.Т., Шпичак О.М. та багатьох інших.

Формулювання цілей статті. Головною метою досліджень є аналіз розвитку молочного скотарства в сучасних умовах господарювання, виявлення основних проблем розвитку галузі і розробка шляхів їх подолання.

Матеріали і методика досліджень. Дослідження проводились за матеріалами СГК “Летава” Чемеровецького і СТОВ ВФ “Мрія” Кам'янець-Подільського районів Хмельницької області. При дослідженні використовувались праці вчених в даній сфері, реальні статистичні дані діяльності підприємств, нормативно-правові документи.

Висвітлення питань відбувалось за допомогою таких методів досліджень: індукції і дедукції, аналізу і синтезу, статистичні, спеціальних досліджень тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поголов'я молочної худоби в СГК “Летава” впродовж досліджуваного періоду зростало. Якщо 2007 року в господарстві було 516 корів, 2008 року – 545 голів, то 2009 року – 600 голів. Такий ріст поголів'я корів можна пояснити якісним веденням племінної справи і заохоченням з боку держави у вигляді дотації за збільшення поголів'я корів в розмірі 102 тис. грн. 2008 року і 150 тис. грн. – 2009 року.

Таблиця 1

Наявність поголів'я тварин, голів

Види і групи тварин	2007 рік	2008 рік	2009 рік	Відношення рівня 2009 р. до 2007 р., %
<i>СГК “Летава”</i>				
Велика рогата худоба – всього	1197	1715	1688	141
в т.ч.: корови	516	545	600	116,3
<i>СТОВ ВФ “Мрія”</i>				
Велика рогата худоба – всього	1497	1705	1446	96,59
в т.ч.: корови	350	296	360	102,86

СТОВ ВФ “Мрія” 2009 року у молочному стаді налічувало 360 корів, що на 2,86% (10 голів) більше 2007 року, а у порівнянні з СГК “Летава” – 60%.

Таблиця 2

Динаміка виробництва молока і продуктивності корів

Показники	2007 рік	2008 рік	2009 рік	Відношення рівня 2009 р. до 2007 р., %
<i>СГК "Летава"</i>				
Виробництво молока, ц	28158	30945	36258	128,9
Надій молока на 1 корову, кг	5457	5678	6043	110,7
<i>СТОВ ВФ "Мрія"</i>				
Виробництво молока, ц	20203	20815	19462	96,33
Надій молока на 1 корову, кг	5772	7032,1	5406,1	93,66

Для розвитку тваринництва СТОВ ВФ "Мрія" 2009 року отримало від держави 187 тис. грн., з них 133 тис. грн. – за велику рогату худобу і 54 тис. грн. – за молоко.

Проаналізувавши динаміку продуктивності молочного поголів'я (табл. 2), зазначимо, що в СГК "Летава" стабільно збільшується виробництво молока: якщо 2007 року було вироблено 28158 ц молока, то 2009 року – 36258 ц, що більше на 8100 ц (на 28,9%). Надій молока від однієї корови збільшився з 5457 до 6043 кг за рік (на 10,7%). СТОВ ВФ "Мрія" також мала високопродуктивне стадо. Особливо великі надії спостерігались 2008 року – 7032,1 кг, що у 1,24 раза більше продуктивності корів СГК "Летава". 2009 року продуктивність корів була найнижчою – 5406,1 кг.

Розглянемо економічну ефективність виробництва молока (табл. 3).

Таблиця 3

Економічна ефективність виробництва молока

Показники	2007 рік	2008 рік	2009 рік	Відношення рівня 2009 р. до 2007 р., %
<i>СГК "Летава"</i>				
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	161,97	204,24	178,05	109,93
Собівартість 1 ц продукції, грн.	121,19	152,96	155,86	128,61
Прибуток - всього, тис. грн.	441,1	600,9	804,6	182,41
в т.ч. від 1 ц, грн.	40,78	51,28	22,64	55,52
Рентабельність виробництва молока, %	33,65	33,53	14,53	-19,12 пп
<i>СТОВ ВФ "Мрія"</i>				
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	122,97	144,45	189,22	153,87
Собівартість 1 ц продукції, грн.	112,16	154,14	183,46	163,57
Прибуток - всього, тис. грн.	176,7	-173,8	102,7	58,12
в т.ч. від 1 ц, грн.	10,81	-9,69	5,76	53,28
Рентабельність виробництва молока, %	9,64	-6,29	3,14	-6,50 пп

У СГК "Летава" і СТОВ ВФ "Мрія" у молочній галузі негативним є те, що зросли виробничі витрати, збільшилась собівартість 1 центнера продукції. Якщо 2007 року собівартість 1 ц продукції СГК "Летава" становила 121,19 грн., то 2009 року – 155,86 грн. Завдяки збільшенню кількості реалізованої продукції і підвищенню середньої ціни реалізації на 16,08 грн. порівняно з 2007 роком прибуток 2009 року складав 804,6 тис. грн., що на 363,5 тис. грн. більше, ніж було 2007 року. Завдяки тому, що 2009 року було реалізовано на 8100 ц продукції більше порівняно з 2007 роком, збільшилася грошова виручка від реалізації. 2007 року цей показник становив 4560,8 тис. грн., а 2009 року – 6455,9 тис. грн., що на 1895,1 тис. грн. більше. На жаль, витрати росли швидшими темпами, ніж доходи, і тому рентабельність виробництва молока 2009 року була наполовину меншою, як у попередні роки і складала тільки 14,53%.

У СТОВ ВФ "Мрія" 2009 року ціна реалізації 1 ц була на 6,27% вищою від ціни реалізації молока СГК "Летава". А собівартість 1 ц була вищою на 17,71%. Тому отриманий прибуток від реалізації 1 ц молока тут складав тільки 5,76 грн. (в СГК "Летава" – 22,64 грн.). Відповідно і рентабельність була значно нижчою (на 11,39 п.п.). Наочно вона зображена на рисунку 1.

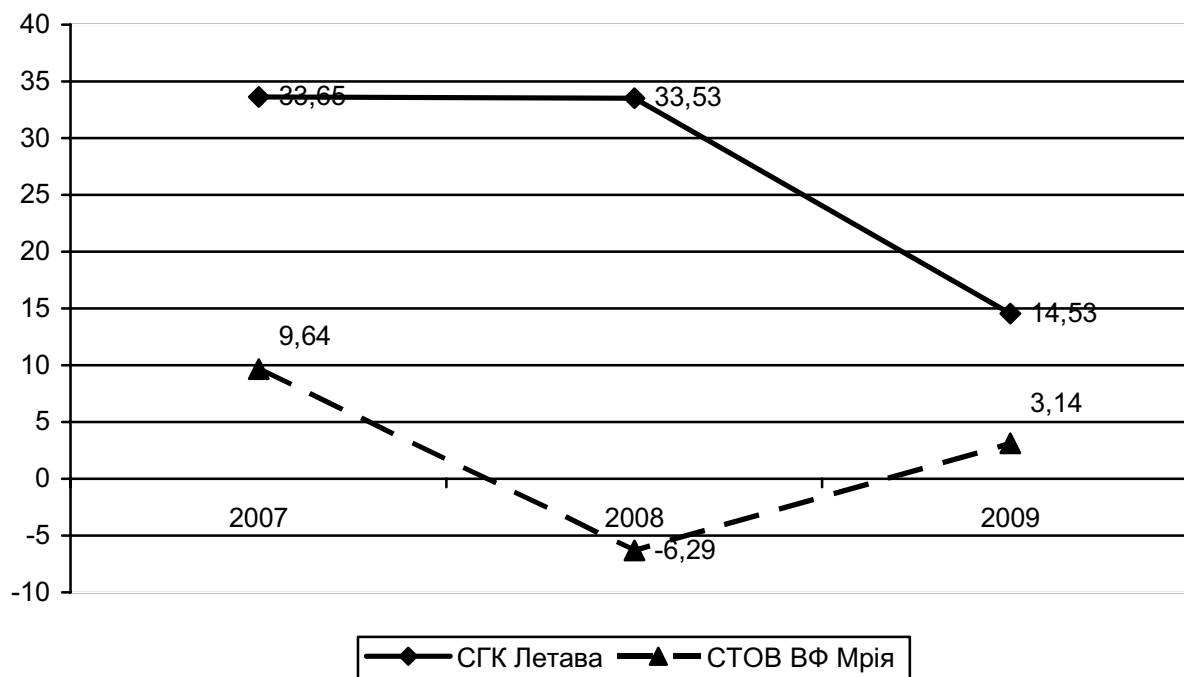

Рис. 1. Динаміка рентабельності виробництва молока, %

Слід звернути увагу на те, що 2008 року при високій продуктивності корів (7032,1 кг) СТОВ ВФ “Мрія” мало значні збитки – 173,8 тис. грн. Не сприяли розвитку галузі і державні асигнування. Цього року господарство отримало за велику рогату худобу 172,3 тис. грн. за рахунок бюджетних дотацій і 306,2 тис. грн. за рахунок податку на додану вартість. Для розвитку молочного скотарства за рахунок податку на додану вартість господарство отримало 1090,7 тис. грн. Головною причиною збитковості була низька ціна реалізації – 144,45 грн./ц (менша на 29,27% у порівнянні з СГК “Летава”).

Дослідимо роль і місце молочного скотарства в економіці СГК “Летава” (табл. 4).

Таблиця 4

Місце молочного скотарства в економіці СГК “Летава”

Показники	Роки			2007-2009 рр. в середньому
	2007	2008	2009	
I. Вартість товарної продукції, тис. грн.:				
– по господарству	17532	23047	23540,2	21373
– по тваринництву	6997	9848	10792	9212
– по скотарству, всього	6644	9230	10144,8	8673
– по молочному скотарству	4561	6320	6455,9	5779
II. Питома вага молочного скотарства, %:				
– в загальній продукції по господарству	26,0	27,4	27,4	27,0
– в продукції тваринництва	65,7	64,2	59,8	62,7
– в продукції скотарства	68,6	68,5	63,6	66,6
III. Середньорічна кількість працівників, чол.:				
– по господарству	605	536	565	569
– по тваринництву	250	204	213	166
– по скотарству	122	121	123	122
– по молочному скотарству	62	63	65	63
IV. Продуктивність живої праці, тис. грн. на 1 працівника:				
– по господарству	29,0	43,0	41,7	37,6
– по тваринництву	49,3	68,9	50,7	55,5
– по скотарству	54,5	76,3	82,5	71,1
– по молочному скотарству	73,6	100,3	99,3	91,7

У середньому за 2007-2009 роки питома вага цієї галузі становила 27,0% від загальної продукції по господарству з явною тенденцією до зростання – з 26,0% 2007 року до 27,4% – 2009 року.

Серед трьох головних галузей тваринництва виробництво молока в середньому за аналізований період займало 62,7% продукції тваринництва і 66,6% продукції скотарства.

Виробництво товарної продукції в обсязі 21373 тис. грн. в цілому по господарству в середньому за 2007-2009 роки зросло в 1,3 раза, тоді як продукція молочного скотарства за три роки зростає з темпом 1,7 раза.

У молочній галузі кооперативу працювало 63 середньорічних працівники, що склало 11% від чисельності працівників по господарству (569 чоловік), а по відношенню до працівників тваринництва (166 чол.) – 43,7%.

Аналізуючи продуктивність живої праці за показником товарної продукції, слід зауважити, що він в середньому за три роки в молочному скотарстві в 2,34 раза вищий, ніж в цілому по сільському господарству підприємства і в 1,44 раза перевищує аналогічний показник по тваринництву.

Висновки. Галузь молочного скотарства в СГК “Летава” Чемеровецького району Хмельницької області впродовж досліджуваного періоду була прибутковою і стабільно розвивалася. Це свідчить про правильне ведення галузі, застосування науково обґрунтованого комплексу зоотехнічних, ветеринарних, організаційно-господарських і економічних заходів.

У СТОВ ВФ “Мрія” Кам’янець-Подільського району молочна галузь розвивалась не стабільно і недостатньо ефективно. На це головним чином вплинули: застосування високозатратних технологій утримання корів та недостатньо активна маркетингово-збутова діяльність підприємства.

Ріст ефективності виробництва молока можливий при подальшому підвищенні продуктивності тварин. Цьому сприятимуть: поліпшення породного складу стада, відповідний догляд, дотримання оптимальних повноцінних раціонів годівлі, якість кормів, проведення профілактичних ветеринарних заходів, механізація праці на фермах, дієва державна підтримка. Важливим є налагодження ефективної маркетингово-збутової діяльності.

Список використаних джерел

1. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні: Моногр. / За ред. П.Т. Саблука і В.І. Бойка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 340 с.
2. Пастернак Н. Виробництво молока: хобі чи індустрія? // Молочна промисловість. – 2009. – № 2 (51). – С. 14-17.
3. Пастернак Н. Чи буде сировина якісна і в достатній кількості? // Молочна промисловість. – 2009. – № 2 (51). – С. 18-21.
4. Дикун А. Об’єднання заради успіху: молочні перспективи України // Пропозиція. – 2009. – № 5. – С. 13.

Аннотация. Сделан анализ развития молочного скотоводства в современных условиях хозяйствования. Выявлено основные проблемы и разработаны пути их решения.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, производство, животноводство, скотоводство, молочное скотоводство, молочная отрасль, экономическая эффективность, рентабельность.

Annotation. The analysis of development of dairy cattle breeding in modern conditions of managing is made. It is revealed the basic problems and ways of their decision are developed.

Key words: the agricultural enterprises, manufacture, animal industries, cattle breeding, dairy cattle breeding, dairy branch, economic efficiency, profitability.